

AZ ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR ZENEI ANYAGÁNAK ÚJ BEOSZTÁSA.

Utóbbi időkben örvendetesen szaporodik azoknak száma, akik a könyvtár zenei művei iránt érdeklődnek. Valóban érdemes is az itt felhalmozott becses anyag után érdeklődni, mert oly értékes műveket tartalmaz, melyek forrásul szolgálhatnak a magyar zene történelméhez. Tudvalevőleg magyar zenetörténet nincs az irodalmunkban. Az a néhány rövid vázlat, amely a zeneiskolákban tankönyv gyanánt forog, nem nyújt tudományos betekintést a magyar zeneművészet fejlődéstörténetébe. Zenei íróink, köztük Bartalus István is, csak egyes korokat vagy nevesebb virtuózok életét ismertették. A XVII. és XVIII. század, például, teljesen feldolgozatlan.

Könyvtárunk köztudomás szerint *nemzeti* lévén, természetes, hogy az egyes szakoknak főleg nemzeti irányú kiegészítésére törekszik. Ép így bővül a zenei szak is, amely néhány év óta rendkívül megszorodott magyar művekben, sőt az újabb kiadványok is meglehetősen nagy mennyiségben állanak a kutatók rendelkezésére.

Az eddigi rendszer szerint a kóták és az elméleti művek *Musica* gyűjtőnév alatt szerepeltek. Ez a rendszer sok kívánnivalót hagyott hátra, miután szakkatalógus híján az olvasóközönség csupán a szerzők nevei után tudta a kívánt munkát megtalálni. Súlyosbította a keresést, hogy egyes, kimondottan zenei művek egészen idegen szakba kerültek. Csak példaként említem, hogy GERBERT Scriptoresei, ANTALFFY Orgonaiskolája, TÁRKÁNYI Énektára a *Liturgia*-szakban foglalt helyet, tisztán azért, mert e művek tárgya valamelyes egyházi vonatkozást mutat. Hasonló elbánásban részesültek az operai szövegek könyvek, melyeket a legjobb akarattal sem lehetett megtalálni, mert az ötvenes évekből származó cédulá-

kat a szövegíró neve után írták, míg a zeneszerzőről kevés utalólap készült. Kevés ember van, aki tudná, hogy a *Rigoletto* vagy *Trubadur* szövegét ki írta, azonban VERDI nevét mindenki ismeri. E szövegekönyveket az író nemzetisége szerint különféle szép-irodalmi szakokba osztották be és ezzel végleg eltemették a könyvhalmazok közé. Pedig a könyvtárban rendkívül értékes szövegekönyvek vannak. Különösen a XVIII. század második feléből való szövegek, melyek a kismartoni Eszterházyak színházában adattak elő, gyönyörű rézkarcokkal vannak ellátva és ritka példányok. Ékes bizonyítéka az akkori magyar főurak művészet-szeretetének.

Ez az állapot természetesen sokáig nem maradhatott fenn. Állandóan jelentek meg cikkek,¹ amelyek nagyjából felsorolták a becsebb zenerelikviákat és sürgették az egész zenei anyag rendezését és könnyebb hozzáférhetőségét. A terv alig két esztendeje megvalósult és ma már a *Musica theoretica* végleg fel van dolgozva, külön szakkatalógussal rendelkezik, míg a *Mus. practica* rövid időn belül szintén elkészül.

A szakok szerinti új beosztás nem az ismert vagy idegen könyvtáraknak schémája szerint készült, hanem azon elv volt irányadó, hogy a meglévő anyag szolgáljon alapul a keretek fölállításához. Kevés anyagból álló szak: közös gyűjtőnév alá került, és amennyiben idővel szaporodik, a keretből könnyen kiemelhető és külön fejezet alatt kezelhető.

Íme a zenei szak két főosztálya:

Musica theoretica.

I. *Általános művek.* Ez a csoport több kisebb szaknak egybevonása: bibliográfia, folyóiratok, lexikonok, évkönyvek, gyűjteményes kiadások, értesítők, katalógusok. Nevezetes újítás, hogy a zenei folyóiratok és szaklapok a hirlaptárból ide kerültek, minthogy tisztán szakszerű irodalmat képviselnek. A szövegek (operai, operett, ballet) szintén ide tartoznak, de nagy mennyiségüknél fogva külön cso-

¹ V. ö. KERESZTY I. Könyvtárunk zenei gyűjteménye. M. Knyv. Sz. 1902. — A zene irodalma a könyvtárban. U. o. 1908. — Isoz K. cikke a Zeneközlöny 1902. évf.-ban.

portot tesznek. A főcédula a zeneszerző neve után igazodik, a szövegíró és a fordító nevére utalólapok szolgálnak.

II. *Zenetörténet*. Életrajzok, emlékkönyvek, levélgyűjtemények, albumok, szóval minden történelmi tárgyú munkát magában foglal.

III. *Zeneelmélet és zenepedagógia*. Ez a szak meglehetősen sok alszakkal gyűjteménye, amelyek között oly szoros a kapcsolat, hogy egymástól alig választhatók el; nevezetesen akusztika, összhangzattan, ritmika, ellenpont és fuga, zeneszerzés. Ez utóbbi szak különben egyesíti úgyszólván a zeneelmélet összes ágait. Ugyancsak e szakba kerültek az «elméleti és gyakorlati» jelzésű hegedű- és zongoraiskolák, vagyis mindazon művek, amelyeknek címében az *elméleti* szó bennfoglaltatik. E beosztást megokolttá teszi az a körülmény, hogy az ily természetű pedagógiai művek — különösen a kezdő fokon — az elméleti oktatásból indulnak ki.

IV. *Ének- és hangszerismeret* felöleli a hangfejlesztés, partituralvasás, solfège, hangszerisme, hangszerelés és dirigálás szakokat. Feltűnő bizonyára, hogy pl. az egyházi éneknek nincs külön csoportja, de ez a mi beosztásunknál nem fontos, mert bármely mű könnyűséggel feltalálható.

V. *Esztétika*, kritika, hangpsychologia és zenefilozófiai művek együvé kerültek ebbe a szakba. Ide való tehát minden magyarázó szöveg (pl. VASZILJEVICS operai útmutatója), amely esztétikailag taglalja a zeneműveket.

Musica practica.

I. *Zenekari és összes művek*, partitúrák, szólamok.

II. *Kamarazene* (mindegyik fajta).

III. *Folyóiratok*. A merőben zeneműveket tartalmazók, de amelyek nem csupán egyfajta letétű műveket hoztak; így FELLEGI Viktor *Apolló*-ja, amely férfikart is, zongoraműveket is, hegedűre írottat stb. közölt. Holott pl. a *Cimbalmozók folyóirata* kizárólag e hangszerre írt darabjaival ennek a hangszernek osztályába van felvéve.

IV. *Vegyestartalmú művek*, vagyis olyanok, amelyek sorozatosan,

például énekre, zongorára vegyesen, vannak összegyűjtve. Ide tartoznak tehát az albumok és a különféle műfajok (ének egyedül és zongoraszólók egy füzetben) gyűjteményei.

V. *Zongoraművek.* Minthogy ez a szak rendkívül gazdag, szükség volt alszakokat felállítani. Nevezetesen: 1. Nagyobb művek, operakivonatok (csak zongorára), balletek, gyűjtemények, albumok — természetesen csak zongorára. — 2. Oktatók, iskolák, etüdök; ide tartoznak az oktatóirányú ifjúsági zenedarabok is. — 3. Kétkezes zongoradarabok. — 4. Négykezesek. — 5. Hat- és nyolckezes, illetve 2 és több zongorára írt művek. — 6. Ismeretlen szerzők művei, vagyis névtelenül, esetleg csupán kezdőbetűvel jelzett kották.

VI. *Hegedűművek.* Az előbbihez hasonló beosztásban: 1. Gyűjtemények. — 2. Oktatók. — 3. Előadási darabok. — 4. Duók. — 5. Három és több hegedűre írt művek (nem kamarazene!). — 6. Ismeretlen szerzők.

VII. *Ének:* 1. Opera-zongorakivonatok szöveggel, misék, oratoriumok, melodramák. — 2. Gyűjtemények. — 3. Oktatók. — 4. Egyszólamú előadási darabok. — 5. Duók. — 6. Ének más hangszerkisérettel (pl. orgona, gitár stb.).

VIII. *Karének:* 1. Női- és gyermekkarok. — 2. Férfikarok. — 3. Vegyeskarok.

IX. *Fuvóhangszerek.*

X. *Egyéb hangszerek.* Amennyiben akad oly hangszer, melynek irodalma tekintélyes számban van képviselve a könyvtárban (mint pl. a citera), úgy külön csoportot képez. A könyvtárban ugyanis akad cimbalom-, gitár-, orgona- és harmonium-irodalom, de ez oly csekély, hogy még nem volt érdemes külön alcsoportot alakítani. Amint az anyag szaporodik, a kartonlapok könnyűséggel kiválaszthatók.

Tehát oly gyűjtemények, ahol többféle letétű művek vannak egyesítve. Pl. Liszt F. összes művei, «Denkmäler deutscher Tonkunst», «Armonia, a legszebb és legújabb táncok, indulók, dalok és operarészletek gyűjteménye» és ehhez hasonlók.

Bibliografiai szempontból mindenesetre kívánatos lenne külön szakot egybeállítani a dalok szövegíróiról is. PETŐFI-től úgyis szólván

minden magyar zeneszerző választott dalszöveget és ép így költőink javarésztől birunk megzenésített verseket. Persze az anyag óriási, de tervbe van véve, sőt katalogus készül a karénekirodalom szövegíróiról is. Számításom szerint egy-két éven belül teljesen készen lesz a könyvtár Musica szakkatalogusa, amelyhez hozzászámítva a kéziratokról szóló katalogust: bárki oly pontos betekintést nyerhet gyűjteményünkbe, amely a tudományos munkálkodást nagyban megkönnyítheti.

LAVOTTA REZSŐ.